

Zandhagedis in Drenthe: Terugkeer van de verloren zoon?

geschiedenis

Het was lange tijd sappelen voor de zandhagedis in Drenthe. Enkele jaren geleden gingen we er zelfs van uit dat hij verdwenen was uit deze provincie (nieuwsbrief 6, 1996). In een lange periode daaraan voorafgaand waren er wel wat zandhagedis-waarnemingen bekend vanuit de zuidwesthoek van Drenthe. Uit diverse heidegebieden kwamen incidentele waarnemingen van groene hagedissen, die echter vrijwel nooit bevestigd konden worden. Ook waren er meldingen van gevonden eieren, die uiteindelijk cocons van insecten bleken te zijn. Alleen uit grotere heides als het Dwingelderveld en ook het Fochteloöerveen druppelden de waarnemingen met enige regelmaat binnen. Maar sinds een aantal geroutineerde waarnemers daar monitoren, worden er geen zandhagedissen meer gezien. Nu denken we dat de soort in deze gebieden niet (meer) voorkomt.

welles of nietes

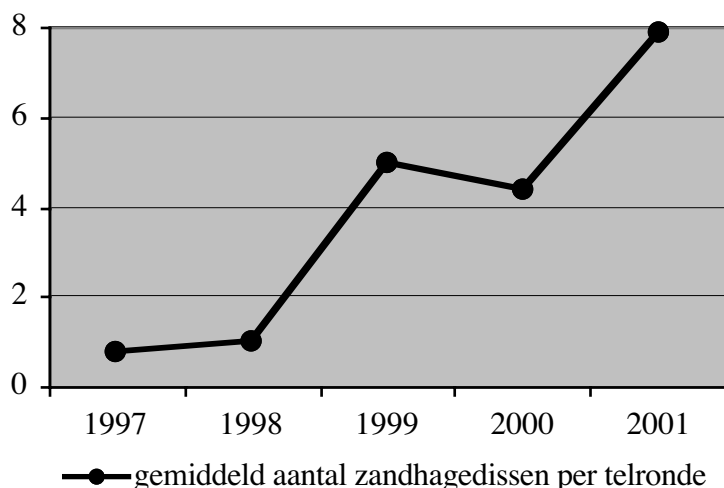
Kortom, het werd steeds onduidelijker of de zandhagedis nu wel of niet meer in Drenthe voorkwam en sommigen betwijfelden zelfs helemaal het voorkomen van zandhagedissen in

Drenthe behandeld. Van slechts één van die locaties, in de voormalige gemeente Odoorn, kwamen nog regelmatig waarnemingen binnen. Inmiddels weten we wat meer over de huidige status en verspreiding van de zandhagedis in Drenthe.

de Hondsrug

Nadat Dick van Dorp, regiocoördinator in Drenthe, enkele meldingen van zandhagedissen in Oost-Drenthe had bevestigd, werden in 1997 op die locaties twee nieuwe trajecten toegevoegd aan het meetnet: Boswachterij Emmen door Geerling Kruidhof en Boswachterij Odoorn door Bert Versluys. Beide trajecten liggen nabij de Hondsrug en op beide trajecten werden daadwerkelijk zandhagedissen gezien! In 1999 kwam er weer een nieuw traject bij in Oost-Drenthe en ook daar worden zandhagedissen geteld door Felix van Heek. Op alle drie de vindplaatsen komen ze samen voor met de levendbarende hagedis. De aandacht van de Werkgroep Amfibieën en Reptielen Drenthe (WARD) ging zich steeds meer richten op de oostelijke helft van Drenthe en sindsdien zijn er op meer plekken met zandhagedissen ontdekt.

Zandhagedissen in Boswachterij Emmen

Drenthe ooit. De situatie werd zo serieus genomen dat er een provinciaal plan van aanpak verscheen over de zorgelijke situatie van de zandhagedis in Drenthe (Bijlsma & Verhoogt, 1994). In dit rapport worden ook enkele locaties met waarnemingen in Oost-

De hoeveelheid geschikt leefgebied voor de zandhagedis op de Hondsrug is beperkt. De stuwwal is grotendeels bebost of ontgonnen. De kleine perceeltjes heide zijn veelal vochtig, met kleine hoogveenresten en pingo's. Geen geschikt habitat voor de zandhagedis. Gevolg is dat geschikte leefgebieden en dus de populaties zandhagedissen sterk versnipperd en erg klein zijn. Een kwetsbare situatie. Maar er is goede hoop. Zo vindt Staatsbosbeheer, in alle gevallen de beheerder, het voorkomen van deze Drentse zeldzaamheid belangrijk.

herontdekkingen

Het ontdekken van 'nieuwe' vindplaatsen met zandhagedissen tijdens de afgelopen tien jaar, hangt waarschijnlijk samen met de sterke toename die zandhagedis-populaties het laatste decennium ondergaan in Nederland (zie trends in Nieuwsbrief 23). Ook het traject in boswachterij Emmen laat vanaf 1997 zo'n populatie-toename zien (zie grafiek). Als populatiedichtheden toenemen, neemt

ook de kans toe dat de dieren herontdekt worden. Een mooi voorbeeld hiervan is Wildenberg / Rabbinge in het uiterste zuidelijke puntje van Drenthe. Hiervan is uit het verleden bekend dat de zandhagedis er voorkwam. Maar op het traject dat al sinds 1995 zeer nauwkeurig gelopen wordt door Albert Dragt, is pas vorig jaar voor het eerst weer eens één dier gezien (zie Nieuwsbrief 23). Ook op het traject in de boswachterij Anloo, op het noordpuntje van de Hondsrug, is vorig jaar voor het eerst een zandhagedis gevonden. En dat terwijl het traject al sinds 1995 gelopen wordt.

Borger

Ook nabij Borger zijn in het grijze verleden wel eens zandhagedissen gezien. In 2000 werden door het WARD drie exemplaren gevonden op twee kilometer afstand van deze oude vindplaats. Tijdens een WARD excursie afgelopen juni werden in de directe omgeving op nog eens vier plaatsen zandhagedissen aangetroffen, waaronder veel juveniele dieren.

Kortom het is nu de tijd om oude vindplaatsen of andere geschikte

biotopen eens goed af te speuren op zoek naar zandhagedissen. Daarom zijn we ook ontzettend blij met twee nieuwe waarnemers, de heer en mevrouw Rocks, in het Bargerveen. Ook een oude vindplaats van zandhagedissen in Oost-Drenthe.....!

schipperen

Hoewel lokale populatiedichtheden lijken toe te nemen, is er voor de Drentse zandhagedissen niet overal reden tot optimisme. Zo werden we er door Dick van Dorp op gewezen dat er ook verschillende populaties verdwenen zijn, zoals bijvoorbeeld in het Molenveld, bij Exloo. Oorzaken van deze achteruitgang zijn soms gelegen in een te intensief heidebeheer. Dit was onder andere het geval in de heidesnipper het Zuiderveld nabij Oodoorn. Maar ook het juist achterwege blijven van beheer levert her en der problemen op. Zo dreigt het leefgebied van de nieuw ontdekte populaties nabij Borger door verbossing kleiner te worden. Het blijft dus schipperen voor de zandhagedis in Drenthe.

*Mannetje zandhagedis uit de Boswachterij Sleenerzand (SBB), 19 april 2002
Foto: Axel Groenveld*

Nieuwe telefoonnummers

Omdat we de laatste tijd vanwege storingen geregeld niet te bereiken waren heeft Werkgroep Monitoring nieuwe telefoonnummers gekregen. Voorheen waren we allemaal op hetzelfde nummer te bereiken, 020 - 525 6624, nu hebben we verschillende nummers. Hier komen ze:

- Annie Zuiderwijk en Gerard Smit:
020 - 525 6624
- Axel Groenveld en Ingo Janssen:
020 - 525 7332
- Pieter de Wijer (ringslangen IJmeer):
020 - 525 7234